

НА ШЛЯХУ ДО ВІДКРИТОГО ПРОТЕСТАНТИЗМУ

Рецензія на книгу М. Черенкова
«Відкритий протестантизм»*)

*«Бути протестантом –
значить думати і говорити про реформи»*
[М. Черенков]

Нещодавно у видавництві «Дух і Літера» вийшла невеличка книга українського філософа, професора Українського католицького університету Михайла Черенкова під цікавою назвою «Відкритий протестантизм». Як на мене, робота привертає увагу, перш за все, своїм вступом в тему відкритості. Саме така риса, як відкритість має бути притаманною не тільки протестантизму але і всьому християнству. Ознайомившись з книгою, я, хотів би відступити від класичного переказу змісту книги і проговорити основні тези відкритої природи протестантизму, які ми знаходимо на початку книги. Коротко зазначу лише те, що бажаючи прочитати цю працю, знайде в ній і історичні роздуми і філософську рефлексію і практичне застосування матеріалу в українському контексті.

*) Михайло Черенков. Відкритий протестантизм. – К.: Відкритий Православний Університет Святої Софії-Премудрості, ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. – 120 с. (Сер. "БІБЛІОТЕКА ВІДКРИТОГО ПРАВОСЛАВІЯ") ISBN 978-966-378-558-5

Отже, Михайло Черенков пише про «відкритість протестантизму». Пояснюючи, що він має на увазі, автор проводить водорозділ між відкритим та закритим протестантизмом. Закритий протестантизм є протестантизмом самодостатнім. Такий протестантизм «не хоче відповідати і не вміє запитувати». Він задовольняється своєю власною історією і боїться майбутнього. Він мислить про себе, як про щось цільне, любить одноманітність та «сектантську муштру». Його світ дуже вузький та малий, широкий погляд на реальність йому чужий (с. 9). Протилежним йому є відкритий протестантизм. Як пише автор, «це ім'я для цілої безлічі конфесіональних традицій, об'єднаних зв'язком з подією і спадщиною європейської Реформації, своєю прихильністю Реформації як довгої і тяглої, своєю принциповою незавершеністю і частковістю, скромним і слухняним включенням в єдність християнської церкви та її історії» (с. 9).

До чого ж відкритий «відкритий протестантизм»?», – запитує автор. Його відкритість втілюється у «відкритості до власної історії як історії відкритої – з відкритим кінцем і відкритим початком». «Йому властивий критичний аналіз, як антикатолицького так і антиправославного запалу, синдрому маргінальності, досвіду виживання й опору, “нішевости” і ринковості, націоналізму і імперскості, комплексу меншості й амбіціям “моральної більшості”» (с. 10). Відкритому протестантизму притаманна відкритість до традицій. Він переймається поглибленням своєї власної традиції і не нехтує перевідкриттям вже забутих традицій. Якщо можна охарактеризувати відкритий протестантизм одним словом, то це буде – «постконфесіоналізм» (с. 10). Такий протестантизм також відкритий до сучасності. Він не ідеалізує її але також не занурюється в

песимізм (с. 11). Відкритий протестантизм відкритий і до суспільства (с. 11). Від себе додаю, що він відкритий і перед світом: перед його викликами і можливостями.

Окреслюючи поняття «відкритого протестантизму», Михайло Черенков ставить доволі таки актуальні і важливі запитання: «Якою стороною може повернутися до світу протестантизм? Які імпульси Реформації можуть бути значущими для сучасності?» (с. 29). Відповідь в тому, що Реформація це «спосіб продовження того, що було, в тому, що буде» (с. 29) Автор нагадує, що традиційні протестантські конфесії Півночі поступаються місцем новим хвилям Реформації, що триває. Ці хвили надходять до нас із глобального Півдня (с. 39).

Черенков пише, що те, що не вдалося зробити кальвіністам першої хвилі Реформації, вдалося зробити лідерам хвилі другої – штундистам-баптистам (с. 61) Але суть в тому, що завжди виникає запит на «третю хвилю» (с. 66). В свій час, а можливо ще і досі, такою новою, свіжою, третьою хвилею в протестантизмі – було п’ятидесятництво. І не просто, як конфесія, а як рух людей, відкритих для роботи Духу Святого в своєму житті. Черенков звертає увагу на слова Марко Нолла, історика церкви і місії, який так описує образ сучасного протестантизму: «Є англікани, є баптисти, є пресвітеріани і є багато незалежних церков, але майже всі вони п’ятидесятники – у широкому сенсі». Протестантам – і не тільки – доведеться стати п’ятидесятниками «в широкому сенсі» цього терміну (с. 24). Справжня церква завжди буде «церквою Духа Святого». У цьому сенсі всі ті, хто відносять себе до відкритого протес-

тантизму є п'ятидесятниками. І тут не є обов'язковою конфесійна приналежність (с. 26). Нагадаю, що це саме те, про що пише один з найвпливовіших п'ятидесятницьких теологів Амос Янг в своїй книзі по п'ятидесятницькій теології третього тисячоліття, що має назву «Діалогічний дух» (2014).

Саме суперечності протестантизму, пише автор, і є джерелом його динаміки. «Суперечності протестантизму, як конфесії, говорять про те, що він – частина чогось більшого, ширшого реформаційного руху в християнстві. Суперечності – знак Реформації, що триває» (с. 97). Відкритий протестантизм не тільки намагається знайти точки дотику з сучасною культурою чи стати її впливовою частиною, важливо, також, не перетворитися на її заручника, зберегти свободу рухів і думок (с. 50).

Як послідовники «Шляху», а саме так називалися перші віруючі в Христа,

ми постійно знаходимося на шляху, в тому числі і до відкритого протестантизму. До такого протестантизму, де всі відмінності стають чимось другорядним, а все спільне – головним. Абсолютно погоджуюся з тезою про те, що «сила протестантизму в тому, щоб знову розпочинати християнство» (с. 85). Залишатися відкритим значить не зупинятися на досягнутому. Не впадати в ностальгію по надуманій минулій «золотій ері» християнства. Книга робить наголос на тому, щоб залишаючись в своїй традиції йти далі її доктринальних кордонів та її обшинного гетто. Відкритий протестант третього тисячоліття буде людиною, яка вбирає в себе найкращі риси всіх конфесій, не втрачаючи при цьому своєї ідентичності. А сам, відкритий протестантизм буде відкритим перед силою Святого Духу, сучасним світом та думкою Іншого. Отже, як пише автор, «Протестантизм лише починається» (с. 84).

Анатолій Денисенко